

ARA SINAV ÖNCESİ KISA NOTLAR

- **Antropoloji toplumu nasıl inceler:** Toplumu iktisadi siyasi din, statü sistemleri, dil, fiziksel çevre, biyolojik vb, yönleriyle inceler.
- **Antropolojide evrensellik:** Antropoloji insanın evrenselliğini savunur.bütün kültürler insanidir.
- **Etnik merkezcilik:** Kişinin ve toplumun kendi toplumunu ve onun değerlerini merkeze alarak ve yücelterek dünyayı ve başka insan ve toplumları anlamlandırması onlara değer biçmesidir.
- **Kültürel görecelik:** Başkalarının inanç ve davranışlarını onların kendi gelenek ve deneyimleri içinde değerlendirmek ve yorumlamaktır.
- **Etnografya:** Alanda gözleme dayalı olarak bir topluluğun bütün kültürel yönlerinin kaydedilmesidir.
- **Primatoloji:** İnsanların en yakın akrabası olan iri maymunların ve diğer primatların toplumsal yaşamını ve biyolojisini inceler.
- **Paleoantropoloji:** İnsan atalarının ve ilk insan türlerinin fosil kalıntılarını inceleyerek insan evriminin genel bir manzarasını ortaya koymaya çalışır.
- **Biyoarkeoloji:** Eski insan topluluklarının iskelet kalıntılarına bakarak onların yaşadıkları sağlık sorunları demografik özelliklerini belirlenebildiği ölçüde ölüm nedenlerini büyüme ve gelişme durumlarını geçim etkinliklerine ve yaşam koşullarına bağlı fiziksel değişimlerini ele alır.
- **Sosyo kültürel antropoloji:** Nesilden nesile aktarılan gelenek-görenek ve alışkanlıklarımızı meydana gelen değişimleri bilimsel bir bakış açısıyla ele alıp inceleyen antropolojinin alt dalıdır.
- **Fiziksel antropoloji:** Yaşayan insan topluluklarının biyolojik çeşitliliğini büyüme ve gelişme sorunlarını inceleyen antropoloji dalıdır.
- **Adli antropoloji:** Cinayete kazaya yada katliama kurban gidenlerin yada doğal felaketler sonucu hayatlarını kaybedenlerin iskelet kalıntıları üzerinden kimliklerin ve ölüm biçimlerinin belirlenmesi elde edilen kanıtların mahkemelerde kullanılmasını sağlayan bir alandır.
- **Populasyon genetiği:** İnsan toplulukları arasındaki kalıtsal ilişkileri fark ve benzerlikleri inceler.
- **Prehistorya:** Yapılan kazılar sonucu yazı öncesi çağlardaki yaşam ve geçim biçimlerini üretim araçlarını .küçük araç gereçlerini inceleyerek zaman içindeki kültürel değişimi anlamaya çalışır..kurama göre evrim geçirmemiş canlı yoktu.
- **Etno arkeoloji:** Eski toplumların yaşam ve geçim biçimlerini anlamak kullandıkları simgeleri ve aletlerin işlevlerini çözümlmek için yapılan araştırmadır.

– **Yüksek kültür:** Toplumun yöneten eğitimli ve varlıklı katmanlarınca üretilen çoğunlukla sanatsal ve tüketilen değer taşıyan ve bu nedenle popüler olanın karşıtı olarak algılanan genellikle yazılı kültürdür.

– **İlk antropologlar:** Akdeniz ve Karadeniz dünyasındaki kültürel çeşitliliği tarihinde anlatan

Herodotos antropolojinin babası sayılır bu bakımdan Marco Polo ve evliyi çelebi de ilk antropologlardan sayılır.

– **Oryantalizm:** Batı gözüyle doğuya bakmaktır.

– **Amerikan antropolojisi nasıl gelişti:** Fransız Boas'ın etkisiyle kültür kavramını esas alan bir antropoloji olarak gelişti

– **İngiliz antropolojisi nasıl gelişti:** Radcliffe Brown'un etkisiyle her topluluğun karşılıklı etkileşim içinde bulunan farklı toplumsal kurumlardan oluşan bir toplumsal yapıya sahip olduğunu düşünen ve yapısal-işlevselci adı verilen bir çizgide gelişti.

– **Avrupa'da antropoloji nasıl gelişti:** etnoloji geleneği ile gelişmiştir..etnoloji geleneği eski toplumların olduğu kadar çağdaş toplumların da gündelik hayatını ve kültürünü karşılaştırmalı olarak incelemeye yönelik kıta Avrupa yaklaşımıdır.

– **Kültürün özellikleri:** Kültür hem evrenseldir hem özeldir-kültür kapsayıcıdır-kültür toplumsaldır-kültür bir soyutlamadır-kültür tarihsel ve süreklilik içinde bir olgudur,dinamiktir değişmeye tabidir-kültür öğrenilir-kültür ihtiyaçları giderici ve doyum sağlamaya yönelik bir yapıdır-kültür bir bütündür birleştiricidir-kültür bir simgesel sistemdir-kültürün hem maddi hem de manevi yönü vardır,bu iki yön arasında bir ikililik yoktur-kültür doğal ve toplumsal dünya ile aramızdaki çevirmendir-kültür doğaya el koyar-kültür aynı zamanda bir idealler sistemidir-kültür bir uyarlanma tarzıdır-kültür hem uyarlayıcı hemde uyum bozucudur.

– **Vico'nun yeni bilim adlı eserinin sosyal bilimler açısından**

önemi: medeni toplum dünyasının tamamen insan eliyle yaratılmış olduğunu ve insanın kendi yarattığı bu dünyayı bilmek ve tanımak isteyeceğini söyleyerek sosyal bilimler için bir hareket noktası oluşturmuştur.

– **Canlıların evrimine ilişkin gözlemlere dayanan ilk bilimsel açıklama Charles Darwin tarafından yapıldı.**

– **Etnoloji:** eski toplumların olduğu kadar çağdaş toplumlarında gündelik hayatını ve kültürünü karşılaştırmalı olarak inceler.kıta avrupalında etnoloji geleneği gelişmiştir

– **Yaşlandırma:** Doğa ve insanlık tarihinde belli bir dönemde yaşamış belli bir

nesnenin veya öznenin çeşitli biçimlerde elde edilen kanıtlar veya bulgular üzerinden bugüne göre yaşının tahmin edilmesidir.

– **Homosantrizm:** insanı bütün canlılar ve cansızlar dünyası içinde merkezi bir değer olarak alan insanın bu varsayılan değeri üzerinden diğer canlı ve cansız dünya üzerindeki tahakkümünü ve denetimini meşrulaştıran görüş ..her şey insan içindir

– **Geosantrizm:** dünyayı güneş sisteminin ve evrenin merkezi olarak gören bakış açısı

– **Canlıların evrimine ilişkin ilk bilimsel çalışma yapan:** Charles Darwin'dir

– **Türklerin kökeni adlı eser:** Charles Darwin'e aittir. Kurama göre evrim geçirmemiş canlı yoktu

– **Yeni bilim adlı eser:** İtalyan filozof Vico'nun eseridir. Medeni toplum dünyasının tamamen insan eliyle yaratılmış olduğunu ve insanın kendi yarattığı bu dünyayı bilmek ve tanımak isteyeceğini söylemiştir.

– **Nomotetik yaklaşım:** Genel bir ilkeye yada yasaya yönelik bilgi üretimi yada verilerin ve bulguların bu amaçla değerlendirildiği yaklaşımdır.

– **İdyografik yaklaşım:** İnsani gerçekliğin çeşitli yönlerini her birinin kendi özel tarihsel gelişimi ve konumu açısından değerlendirerek her biri için benzersiz birbirine kıyas edilemeyecek ve ortak bir ilkeye varılamayacak bir bilgi alanı açma yaklaşımıdır.

– **Yorumlamacılık:** Her türden yazılı ve sözlü metnin tarihsel olayların doğadaki süreçlerin ve bütün yaşam deneyimlerinin en iyi nasıl anlaşılabilirliğine dair anlamcı girişim olan ve olmuş her şeyin izleyenin gözünden onun yorumuyla görülebilmesini amaçlayan yöntemsel arayıştır

– **Emik yaklaşım:** Topluluğun öznel değerleriyle fiziksel ve toplumsal dünyayı onların doğa üstü ile girdiği ilişkiyi anlama ve anlamlandırma becerisidir.

– **Etik yaklaşım:** Genel antropoloji bilgisinin bize öğrettikleriyle ve farklı deneyimlerin birikimi olan bir genel kültür bilgisiyle bir topluluğun değerlerine ve yaşam tarzına eğilme pratiğidir .

– **Yeni yada hikayeci etnografya:** Araştırmacının araştırmaya kendi yorumlarını katmasıdır.

– **Kültür tarihi yöntemi:** bir topluluğun bugünkü halini alana kadar geçirdiği değişimi ve bu değişimin içsel ve dışsal etkenlerini dikkate alan ve tarihsel derinliği olan yöntemdir.

– **Kültür aşırı çalışma:** araştırmacının kendi kültürü dışına çıkarak başka kültürleri çalışmasıdır.

– **Kültürün kabul görmüş tanımını yapan Amerikalı antropolog:** Edward Tylor’dur.

– **Kültür devrimi:** bir halkın yaşam tarzını gelenek görenek ve inanç biçimlerini kökten değiştirmeye yönelik siyasal müdahaledir.

İnsanın hayatta kalmak ve türünü devam ettirebilmek için sahip olduğu en önemli yetenek: kültür yaratmadır.

İnsanın çevreye uyarmak için kullandığı temel araç: kültür.

– **Leslie Whitenin kültür tanımı:** Kültürü maddi öğelerin davranışların düşünce duyguların simgelerden oluşan ve simgelere dayanan bir örgütlenmesi olarak tanımlar .

– **Cilifford Geetz’in kültür tanımı:** kültürü örgütlenmiş bir simgesel sistemler toplamı olarak değerlendirir.

– **Çokkültürcülük:** Kültürel çeşitliliğin iyi ve arzu edilir olduğu fikri ve arzu edilir olduğu fikri ve bu çeşitliliğin kültürel ve siyasal temsile yansımaları temsil eder

– **Geleneğin icadı kavramı:** Eric Hobsbawm’a aittir.

– **Homo Faber:** insanın alet yapma özelliğini ifade eder.

– **Kültür olması gerekeni söyler; ancak her zaman olması gerekeni uygulayamayız ifadesi:** İdeal kültür gerçek kültür ifadesini destekler.

– **Tek hatlı evrim:** insanlığın gelişimi ilkinden gelişmişe doğru izlenen tek bir hat üzerine görmek ve açıklamak eğiliminde olan evrimci görüştür.

Tylor a göre uygar olanla vahşi olanı birbirinden ayıran en önemli şey : uygar olanların hurafeleri terk ederek akli ve onun ürünü olan bilimi benimsemiş olması.

– **Özcülük:** varlıkların tarihsel değişmesi ve onların mekansal farklılaşmalarını dikkate almadan onların özünü araştırmaya yönelen bakış açıdır.

– **Ekolojik eşik:** canlıların yaşadıkları ortam ve onların bu ortama yaptıkları uyarmalardır.

– **Eski toplum adlı eser:** Lewis Henry Morgan’ın eseridir, Amerikan yerlilerini inceleyerek yazmıştır. Ayrıca insanın kültürel evrimini teknolojiyi esas alan üç ana evreye ayırır bunlar yabanilik barbarlık ve uygarlıktır.

– **Difizyonizm nerde gelişmiştir:** Müzeciliğin geliştiği Almanya’da gelişmiştir. **Difizyonizmi kuzey Amerika’ya taşıyan : Franz Boas’tır.**

Tarihsel özgücü yaklaşımı kuran kişi: Franz Boas’tır

– **İngiliz işlevselciliği:** kuramcısı Bronislaw Malinowski’dir. Ona göre bütün insanların yeme içme barınma giyinme türün devamını sağlama gibi bazı ortak temel ihtiyaçları vardır.

Yapısalcılık :toplumsal olgu ve ögelerin ancak toplumsal yapı denilen ve sadece bir model kullanılarak erişilebilecek gizli bir boyutun varlığı üzerinden anlaşılabilceğini öne sürer ..bu gizli boyut dilde saklıdır

– Durkheim’e göre toplumsal yapıyı kuran en önemli unsur ortak bilinçtir

– Kültür örüntüleri adlı kitap Ruth Benedict’e aittir. Ona göre bireylerin ruhsal yapılarını belirleyen iki tip kültür ayırt etmiştir.birincisi uzlaşmacı psikolojik ve duygusal aşırılıklardan kaçınan apollon tipi kültür, İkincisi coşkulu ve romantik şiddet ve tehlikeye eğilimli dionisyak tip kültürdür.

– **Eril merkezcilik:** Toplumun ve toplumsal zihniyetin örgütlenmesinde erkeği ve onun toplumsal rollerini merkeze alarak davranma ve tutum geliştirme eğilimidir.

Molinowski’nin İşlevselciliği kültürü nasıl inceler: Kültürü insan ihtiyaçları temelinde örgütlenmiş bir bütün olarak görür.

Radcliffe Brown’un işlevselliği kültürü nasıl inceler: kültür kavramını kullanmayarak ve toplumsal yapı kavramını merkeze alarak yapının sağlıklı işleyişini sağlayan bir işlevsel bütünlükten söz eder.

Claude Lévi-Strauss’un yapısalcılığı kültürü zihniyetin dış dünyayı anlamak ve örgütlemek için kurduğu bir yapı olarak ele alır.

Antropolojide psikoloji yönelimli kuram: Kültür-kişilik kuramıdır..buna göre insanın temel kişilik yapısı onun içine doğduğu kültürle etkileşim içinde ortaya çıkar.

I.H Morgan’ın kültür tanımında aldığı ölçüt teknolojidir.

Kültürün değişmesinde en önemli etkenin başka kültürlerden gelen kültürel ögeler olduğunu savunan antropoloji kuramı difizyonizmdir.

Kültürün temel görevinin insanların ihtiyaçlarını karşılamak olduğunu savunan antropolog Bronislaw Malinowski’dır.

Toplumsal yapının ögelerinin bir düzen ve denge içinde işleyişini ele alan kurumsal yaklaşım yapısal –işlevselciliktir.

Psikolojive antropoloji disiplinlerinin yakın ilişki içinde olduğu antropoloji kuramı:Kültür-kişilik

Yeni evrimcilik olarak bilinen antropoloji kuramı kültürel evrimi hangi ölçüte göre açıklar: Enerji.

Toplumda ortaya çıkan çatışmaların toplumsal yapının işleyişinde önemli bir unsur olduğunu savunan kuramsal yaklaşım: Yeni işlevcilik

Antropolojide biyoloji yönelimli kuram: Kültürel ve toplumsal özelliklerin biyolojik gerekler ve mekanizmalar tarafından belirlendiğini öne süren **sosyobiyooloji kuramıdır.**

Evrimsel yaklaşım ilk önce biyoloji ve arkeoloji bilim alanlarında ortaya çıkmıştır:

– Kültürün değişmesinde en önemli etkenin başka **kültürlerden gelen kültürel öğeler** olduğunu savunan kuram **difzyonizmdir**.

– Tarihsel özgücü yaklaşımın sahibi Franz Boas'tır.

– Toplumda ortaya çıkan çatışmaların toplumsal yapının işleyişinde önemli bir unsur olduğunu savunan kuramsal yaklaşım : yeni işlevcilik.

– **Krizantem ve kılıç adlı eser:** Ruth Benedict'in eseridir.

Homolog organ-kökendeş: Ortak atadan kalıtılan birden fazla tür tarafından paylaşılan ve yapısal açıdan benzerlik gösteren organlardır.

Analog organ: evrimsel açıdan birbirleriyle ilişkili olmayan ancak benzer işlevleri üstlenen organlardır.

– **Prosimiyenler:** Gözleri kafa tasının yan tarafındadır, kısa hamilelik ve büyüme dönemine sahiptirler, boyları 13 cm den 60 cm ye kadar farklılaşır, gece yaşamına uyarlananlarda renkli görüş yoktur, bitkisel beslenirler, Lemur ve Lorislerde gözler yüzün önemli bir bölümünü kapsar gözleri hareketsiz olduğundan kafatasları 180 derece dönebilir.

– **Antropoidler:** İnsansı maymun olarak bilinir, genellikle iri boyuta sahiptir, görme duyuları gelişmiş koklama duyuları zayıflamıştır, renkli ve üç boyutlu görmeye uyarlanmışlardır, parazit ayıklama özelliği bulunur.

İnsansı maymun olarak bilinen ve parazit ayıklama özelliği bulunan tür antropoidlerdir.

– Yeni dünya maymunları: 350 gr dan 9 kg a kadar değişen boyutlara sahiptir ağaçlarda yaşar üç boyutlu ve renkli görürler ayırıcı özellikleri geniş ve dışa dönük burun kanatları olmasıdır orta ve güney Amerika ormanlarında yaşar. Branşiyasyon : eski dünya maymunları ile kuyruksuz büyük maymunların bazılarında gözlenen kollar aracılığıyla ağaç dallarında salınarak uygulanan hareket sistemidir.

– Eski dünya maymunları : çok geniş bir coğrafyada yaşarlar davranışsal ve biçimsel çeşitliliğe sahiptir ağaçta yada yerde yaşarlar dik oturuş pozisyonuna sahiptirler bitkisel böcek kuş yumurtası ile beslenirler .dört eli hareket sisteminden ağaçta salınarak hareket ve daldan dala sıçrayarak hareket biçimlerine sahip olan türleri vardır.

– Populasyon : aynı bölgede yaşayan ve kendi aralarında çiftleşebilen bireylerin oluşturduğu topluluktur

– Monogenizm : renkleri ve görünüşleri nasıl olursa olsun tüm insanların aynı türün üyesi oldukları adam ve Havva dan geldiklerini ancak sonradan farklı çevrelere uyum sağlayacak değişik görünüm kazandıklarını savunan

görüşür.

- Poligenizm : insan ırklarının hepsinin adem ve havadan gelmediklerini dolayısıyla ayrı türler olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan görüşür
- Retzius un ırk sınıflandırması : kafatası endisini ölçüt almıştır uzun orta yuvarlak ve yuvarlak.
- Öjeni : saf ırk oluşturma dır.
- Genotip : bir organizmanın sahip olduğu genetik özelliklerin tümü
- Taksonomi : canlıların benzer özelliklere göre sınıflandırılması sistemi dir.
- Öjeni fikrini ortaya atan .saf ırk ..: francise galsaf dır
- Homolog organ : kökendeş organdır aynı ortak atadan gelir ancak koşullara bağlı olarak evrim sürecinde farklılaşmış organlardır.
- İnsan ile şempanze arasındaki genetik fark : % 1,2 dir.
- İnsanları deri renklerine göre ayıran bilim adamı : j.f.blumenbach.
- Biyolojik uyarlanma : canlıların hayatlarını ve türlerinin devamını sağlamak için yaşadıkları çevreye biyolojik ve davranışsal olarak uyum sağlamaları sürecidir.
- Evrim : bir türün genetik yapısında meydana gelen değişimdir.
- Her şeyin kökenini suya dayandıran düşünür : thalesdir
- İlk canlıların suda meydana geldiğini ,balıkları birçok hayvan türünün kaynağı olarak görüp evrim düşüncesinin temelini atan düşünür : anaximandros dur.
- Canlılar arasındaki savaşımdan bahsederek doğal seçilimin öncülüğünü yapan düşünür : herakleitos dur.
- Değişimi maddenin varoluş biçimi olarak gören ve canlıları ilk kez sınıflandıran düşünür : Aristoteles dir
- Aristoteles transformizm adlı eserinde evrim düşüncesinden nasıl bahsetmiştir : canlıların basitten karmaşığa doğru gelişerek insana ulaştığını söyler canlıların ilkel düzeyde kendiliğinden oluştuğunu ve doğanın gereksinimlerine göre organların oluştuğundan bahsetmiştir.
- Transformizm : canlıların yapılarının sabit değil değişebilir olduğu görüşüdür.
- Cins : benzer uyarlamalara sahip benzer türlerden oluşan taksonomik bir birimdir.
- Tür : doğal koşullar altında çiftleştiklerinde üreme kapasitesine sahip yavrular doğurabilen canlı gurubudur.
- Tufan kuramı : cuvier in kuramıdır bu kuram canlıların tanrı tarafından yenilerinin yaratılarak devam ettiğini savunur.
- Charles lyell jeolojiye katkısı yeryüzü tarihinin çok uzun bir zamana yayıldığını kutsal kitaplarda 4004 kanıtlamasıdır.

- Yapay seçilim : canlıların istenilen özelliklerinin seçilerek üretilmesi böylece arzu edilen niteliklere sahip ürün elde edilmesidir.
- Doğal seçilim : yaşadıkları çevreye en iyi uyarlanan canlıların hayatta kalması uyarlanamayanların ise ölmesi yada elenmesiyle devam eden süreçtir.
- Modern genetiğin temelini hangi düşünürün görüşleri oluşturmuştur : biyolog august weisman .bütün kalıtsal bilginin germ plasma adı verilen üreme hücrelerinde yer aldığını belirleyerek .üreme hücrelerini etkileyebilen çevresel özelliklerin vücut hücrelerini etkilemediğini saptamıştır.
- Rekombinasyon : türü oluşturan populasyonların genetik yapısındaki çeşitliliğidir.
- Gen havuzu : bir neslin üyeleri tarafından bir sonraki nesle aktarılabilecek genlerin toplamıdır
- Mutasyon : genetik yapıdaki değişimdir.
- Genetik sürüklenme : genetik yapıdaki bir genin frekansının değişerek bir nesilden diğerine aktarılmasıdır.
- Gen akışı : bir popülasyondan diğer popülasyona yapılan göçtür.
- Dik yürümenin kökeni :6-7 milyon yıla dayanır.
- Homo habilis : becerikli insan demek.taş aletler yapmışlardır.
- Ateşi bulan tür : homo erectusdur.en eski ateş kalıntısı kenya'da bulunmuştur.
- Tek merkezli evrim : genetik araştırmalarla günümüzde yaşayan bütün insanların tek bir kökene sahip olduğunu tanımlayan hipotezdir.
- Primat benzeri memeliler senozoyik çağın hangi evresinde ortaya çıkmıştır : paleosen dönemde 65 53 milyon yıl önce.
- Mikro evrim : genetik yapıda bir kuşaktan diğerine ortaya çıkan değişimdir.
- İki ayak üzerinde dik yürüyen primatlar hangi isimle anılır . hominid orangutan goril şempanze ve insan grubudur
- 1856 yılında almanya'daki bir vadide bulunan buzul çağı insan türü : homo neandertalensis.
- Carl von linne canlıların sınıflandırılmasında hangi ikili ayrımı getirmiştir : cins-tür.
- Yaradılışçılık : canlıların tanrı tarafından yaratıldığını ve değişmez niteliklere sahip olduklarını savunan görüştür.
- Canlıların değişmez niteliklere sahip oldukları görüşünü zedeleyen ilk kuramı ortaya atan kullanılan organların geliştiğini kullanılmayanların güdükleşip köreldiğini savunan bilim adamı : j.b.lamarck.
- Kültürde ortaya çıkan iki ana alan :toplumsallık-iletişim.

- Biyologlar canlıları hangi özelliklerine göre sınıflandırır : yapı ve kökenlerine göre.
- Primatlarda diğer canlılara göre hangi özelliğinin önemi azalmıştır : koklama.
- Evrim en çok hangi alanlar arasında sert tartışmalara neden olmuştur : bilim din .
- İnsanın doğal haliyle biyolojik bakımdan olgunlaşmamış bir varlık olması : prematüre dir
- İlk insanlar senozoyik çağın hangi evresinde ortaya çıkmıştır . pliyosen .
- İşçi çalışan özelliğiyle bilinen insan türü : homo ergaster.
- Modern insanın afrikada evrimleşerek tüm dünyaya yayıldığını savunan düşünür : darwin

Tek merkezli evrim : genetik araştırmalarla günümüzde yaşayan bütün insanların tek bir kökene sahip olduğunu tanımlayan hipotezdir.

ANTROPOLOJİNİN YÜZEYSEL KAPSAMI

Sosyal (toplumsal) Bilim dallarından bir tanesi de antropolojidir. Sosyal bilimlerin en genci olan ve geniş anlamıyla insan bilimi olarak tanımlanan antropoloji portfolio'suz hümanizma'nın en kapsamlı disiplini olarak ortaya çıktı. Bu disiplin kapsam, konu ve yöntemle ilgili savlarını belirlemek için çok uğraş vermek zorunda kaldı. Kendisine bırakılan konuları ele aldı (diğer alanların incelemediği) ve hatta zorunlu olarak daha eski bazı alanlara da girdi. Şimdi onun kapsadığı incelemeler şunlar: prehistorya, folklor, fiziksel antropoloji ve kültürel antropoloji. Bunlar öbür toplumsal ve doğal bilimlerin, psikoloji, tarih, arkeoloji, sosyoloji ve anatominin meşru araştırma alanlarına tehlikeli biçimde yaklaşıyorlar.

Antropoloji en geniş anlamı ile insan bilimi demektir. Ancak bu tanım kapsamı son derece geniş olup, insanı konu almış olan diğer disiplinlerle, antropolojinin farkına işaret etmez. Bu nedenle antropologlar kendi disiplinlerini daha kesin çizgilerle sınırlamaya çalışırlar. İlk olarak disiplinin ismini ele alalım: Antropoloji kelime yapısı olarak iki Yunanca kelimenin birleşimidir. İnsan anlamına gelen Anthropos ile düzenli bilgi anlamında olan logos. Böylece kelime anlamı olarak antropoloji, insanla ilgili düzenli bilgi anlamındadır. Antropoloji birey olarak insanla ilgilenmez. İlgisi grup içinde yaşayan insan ve bu insanın yaptıkları ve davranışlarıdır. (Saran, 1993:21) "İnsanlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları göz önüne alarak insanları karşılaştırmalı bir görüşle inceler. İnsanoğlunun evrimi, fiziksel ve toplumsal gelişiminin kurallarını ortaya çıkarır. Başka bir deyimle kültür ile ilgilidir. İnsan topluluklarının fizik yapı, kültür ve davranış bakımından farklılıklarını ele alır." (Tezcan 1996: 1) Konuyu biraz daha açacak

olursak antropoloji biz insanları inceler. (Wells 1994: 9) “İnsanoğlu’nun yaşamı ve töreleriyle ilgili hiçbir konu ya da soru antropoloji’nin inceleme alanı dışında değildir. Bu yüzden ki, bilimsel disiplinlerin en ilgi çekici en heyecan verici olanı antropolojidir. İlgi alanımız ne olursa olsun hepimiz için özel, ilginç birşeyler vardır antropolojide.” (Wells 1994: 9) “Çeşitli ilimleri düzenli bir biçimde ait oldukları yere koymak isteyenler, sıra antropolojiye gelince bu ilmin yeri hususunda kolayca karar veremezler. Gerçekten antropolojinin bölümlerini meydana getiren fiziki antropoloji, kültürel antropoloji, sosyal antropoloji, arkeoloji, etnoloji, etnografya ve linguistik insanla ilgili tüm çalışmalarla sıkı sıkıya ilişkilidir.” (Saran 1971: 9) Antropoloji çeşitli özelliklerinden dolayı bazı bilim adamları tarafından taç bilim olarak kabul edilirken, bazılarınca artık bilim olarak nitelendirilmektedir. Antropoloji incelediği konular ve kendisine özgü olan yöntemleri ile diğer sosyal bilim dalları arasında özel bir yere sahiptir. Antropolojinin tanımlarında bir tanesi de antropologların sahada yaptıklarıdır. Bir antropolog antropoloğun ayakkaşları çamurlu olmalıdır demıştır. Bu bilim dalını diğerlerinden ayıran en önemli özellik saha çalışmalarına (alan araştırması) verdiği önemdir. Antropoloji aradığımız doğru yanıtları bulmamıza yardımcı olacaktır. Tüm bilimsel kuramlar tarihsel süreç boyunca deneme yanılma ve yeniden formüleleştirme sonucu ortaya çıkmaktadır. Yeni yeni ortaya çıkan verilerin birikmesi bu süreçte önemli bir yer tutmaktadır. Mekanizmalara –bu durumda, toplum biyolojisi ve evrim mekanizmaları dahil olmak üzere- ilişkin olan düşüncelerdeki değişikliklerde aynı şekilde gündeme gelir. Bu tür değişiklikler eldeki kanıtların yorumlanmasını etkileyebilir. Böylelikle kuramların gelişmesi yeni kanıtlar olmaksızın sürebilir. Antropolojide varolan kuramı belirginleştiren unsur toplumbilimsel bir nitelik taşıması ve biz insanları konu edinen çalışmanın kavranmasıyla ilgilidir. (Lewin 1998:1)

Antropoloji insanı dolayısıyla insan toplumlarını ve kültürü incelemektedir. Fakat antropolojik çalışmalar yapılırken belirli bir çerçeveden bakılmak sureti ile araştırma yönlendirilir. Burada yapılan bir yerde antropolojinin sınırlarını belirlemektir. Antropolojinin üzerinde durduğu ve halen günümüzde geçerliliğini koruyan bazı sorular bulunmaktadır:

- 1-) İnsanlar ve toplumlar neden birbirlerine benziyor ?
- 2-) İnsanlar ve toplumlar neden birbirlerine benzemiyor ?
- 3-) İnsanlar ve toplumlar neden ya da nasıl değişiyor ?

Bu üç soru, antropolojinin bugünde geçerli olan temel sorunlarıdır. Ancak bu sorulara verilecek olan cevaplar günden güne değişmekte ve gelişmektedir.

Yaşanan sosyo – kültürel değişme, toplumun kendi iç dinamiğindeki etkileşimlerin bir sonucu olabileceği gibi, dıştan gelen etkilerin bir ürünü, daha doğrusu iç ve dış dinamiğin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır. Doğa nasıl biyolojik evrimin en zengin bilgi arşivini içinde bulunduruyorsa, kültürde sosyal değişimin en güvenilir belgelerini elinde saklamaktadır. (Güvenç 1994:38) İlkel olsun, gelişmiş olsun hiçbir toplum durgun hareketsiz ve statik olarak nitelendirilemez. Her toplumda sürekli bir dinamizm, bir değişme görülür. İlkel toplumlar bile yavaşta olsa değişmektedir. Çağımız hızlı kültür değişmesi çağı olup, dünya kültürleri sürekli olarak değişmeye uğramaktadır. Fakat bu tür değişmelerin hızı farklı zamanlarda ve farklı yerlerde değişiklik göstermektedir. Antropoloji bu tür kültür değişmelerinin nedenlerini, bağlı olduğu diğer konuları ve sonuçlarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek sosyal değişme yasaları ile ilgili sonuçlara ulaşmaya çalışır. (Tezcan 1984:1)

Antropolojiyi genel olarak iki kısma ayırabiliriz : Fiziksel Antropoloji ve Kültürel Antropoloji.

1-) Fiziksel Antropoloji : İnsanoğlunun fiziksel gelişimini, evrimini inceler. Yani, insanın biyolojik gelişmesinin tarihi ile ilgilidir. İnsanın insan olabilmek için geçirdiği aşamaları ele alır. Çeşitli insanların fiziksel özelliklerini inceler. İnsan ırklarını, insanın doğuşundan modern hale gelinceye değin geçirdiği biyo – fizyolojik değişiklik ve aşamaları, ırk karışımlarını ele alır. Irkların karşılaştırılması ve ırk ilişkileri belli başlı konulardır. İnsanların hayvanlarla farklılıkları, iskelet ve kaslarında karşılaştırılması da diğer konulardır. (Tezcan, 1996:1) Fiziki antropoloji insan biyolojisinin araştırılmasıdır fakat sadece biyoloji konu edinmez. Atalarımızdan kalan fosilleri, dünyanın başlangıçtaki nüfusu boyunca çeşitli genlerin dağılımını, gen mirasının mekanizmasını, farklı bölgelerdeki insanların şekil ve renk farklılığını ya da insanların ve yakın akrabalarının davranış şekillerini inceler. Fiziki antropologlar tüm bu soruların cevabını ararken, nesnelerin yaşadığı tabii ve sosyal hayatla ilgilerini araştırır. Yani fiziki antropolojinin gerçek çalışma alanı insanların ve onların yakın akrabalarının tabii ve sosyal durumları ya da tabiatları içerisindeki biyolojik gelişimi üzerinedir. (Hunter; Whitten 1987:3)

2-) Kültürel Antropoloji : “Antropolojinin bu kolu, çeşitli alt disiplinlere ayrılmıştır. Bu disiplinler yaklaşık 100 yıllık bir geçmişe sahiptirler.” (Saran, 1993:22) Bu alt disiplinleri şöyle sıralayabiliriz.

Arkeoloji : “Bazılarına göre bu bilim kolu başlı başına, antropolojiden bağımsız bir disiplindir. Ancak, antropoloji alanında özel bir faaliyet kolu olarak düşünülmesi, disiplinin bünyesi bakımından daha uygundur.” (Saran, 1971:10)

“İnsanın maddi kültürünü ve bu kültürün yazılı belgelerden önce incelenmesi prehistoryanın ya da prehistorik arkeolojinin konusudur. Bu disiplin, maddi kültürün prehistorik devirlerden bu yana, gelişimini kazılarda elde edilen bulgulara dayanarak inceler.” (Saran, 1993:22) Arkeoloji hem insan bedeninin kalıntılarını, hem de insanın yaptıklarını, ürettiklerini ve kullandıklarını inceler. Arkeologlara antropolojinin tarihçileri denebilir. (Tezcan, 1996:2)

Etnoloji : Yunanca halk anlamına gelen ethnos sözcüğünden türetilen etnoloji özellikle ilkel diye nitelenen halkları ve onların kültürlerini inceler. (Örnek, 1971:80) Etnoloji kültürler arası farklar ve benzerliklerle ilgilenmiş, kültürün tarihsel gelişimini ve çeşitli kültürlerin birbirleriyle ilişkisini konu almıştır. Bir topluma has örf ve adetlerin ya da belirli bir toplumun kültürünün incelenmesi ise etnoğrafyanın konusu olmuştur. (Saran, 1993:22)

Linguistik : “Dillerin yapısal özelliklerini, konuşma biçimlerini inceler. İnsanların düşünce ve görüşlerini belirtmek için kullandıkları çeşitli kalıpları, yani dillerini inceler. Hem dillerin belirli gruplarının tarihini, hem de bugün konuşulan dillerini inceler. Dilin rolü ve kültürün diğer yönleriyle ilişkilerini ele alır. İnsana özgü iletişim ve ifade etme sistemlerinin incelenmesi, linguistiğin temel uğraşı alanıdır.” (Tezcan, 1996:2)

Sosyal Antropoloji : Antropolojinin önemli bir dalı da yirminci yüzyılda gelişen Sosyal Antropoloji’dir. Avrupa’da özellikle İngiltere’de 1908 – 1910 yılları arasında gelişen Sosyal Antropoloji; insan davranışlarının karşılaştırmalı incelenmesi olarak tanımlanabilir. Araştırmalarında toplumsal yapıya ağırlık veren; toplumsal kurumların ve formların sistematik ve karşılaştırmalı araştırmalarını yapan sosyal antropoloji Radcliffe Bronw ve Bronislaw Malinowski tarafından kurulmuş ve geliştirilmiş olup difüzyonizme ve evrimci kurama bir tepki olarak doğmuş; kısmen Durkheim sosyolojisini izlemiş kısmende sosyolojideki yapısal fonksiyonalist görüşün öncüsü olmuştur. (Örnek 1971:212) Bu terim Birleşik Amerika’da bazen etnoloji sözcüğünün yerine kullanılırsa da genellikle insan davranışlarına yaklaşımın bir boyutunu oluşturur. Ayrıca belirli problemlerin kültür, toplum ve kişilikle ilgili yönünü de inceler.(Saran, 1993:22, 23) “Kültür Antropolojisinin toplumsal olguyu inceleyen bölümü ise Sosyal Antropoloji olarak adlandırılır. Toplumsal olgu denildiğinde genellikle şunlar kastedilir: Sosyal örgütlenme, evlilik adetleri ve örfleri, adetler ve ahlaksal amaçlar, folklor, inanç sistemi, din, dil ve dille düşüncenin ilişkileri vb.” (Saran, 1996:143) Bu dal önceleri ilkel toplumları ele alırdı. Bugün yaşayan kültürleri de inceler. (Tezcan, 1996:3) Sosyal antropolojinin inceleme sahası sosyal davranışlar ve sosyal gruplarda organizasyon ve kültür

üniversalleridir ve sosyal antropoloji kültürün teşekkülüne ve değişimine hakim olan kanunları arayacaktır. (Saran, 1971:16) “Sosyal antropologlar diğer konulardan çok, insan toplumlarının sosyal organizasyonunu tayin eden evlilik ve akrabalık ile ilgilenmişlerdir.” (Kırımlı, 1998:2)

